

Ірина Рожко

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка (Суми)

ЕМОЦІЇ В МУЗИЧНО-МНЕМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті з'ясовано місце та роль емоцій у здійсненні музичних мнемічних процесів, досліджено їх вплив на функціонування музичної пам'яті молодшого школяра.

Автором конкретизовано зміст понять емоції, емоційний відгук на музику; запропоновано ряд методів, супроводжуючих емоційне запам'ятовування музики, обґрунтовано їх застосування на уроках музичного мистецтва.

Ключові слова: емоції, емоційні реакції, музична пам'ять, музично-мнемічна діяльність, емоційний відгук на музику.

Постановка наукової проблеми та її значення. У полі наукового вивчення особливостей взаємозалежності пам'яті з іншими пізнавальними процесами та психічними явищами, достатня увага приділяється зв'язку мнемічної діяльності з емоціями. Такий зв'язок підтверджує одну з основних закономірностей музичного розвитку особистості – єдність емоційної та інтелектуальної сторін становлення молодшого школяра.

Сучасними дослідниками когнітивної сфери емоції розглядаються як механізм регуляції процесів пам'яті [1-6, 9]. Емоційне збудження компенсує брак повторень, сприяє фіксації слідів пам'яті, інтенсифікуючи музичне запам'ятовування, збереження та відтворення. Питання емоційного розвитку дітей є широко досліджуваним, йому приділяється значна увага на уроках музичного мистецтва в школі. Практичне значення дослідження полягає в узагальненні передового педагогічного досвіду з проблеми взаємодії музичної пам'яті з емоціями та викликане необхідністю оновлення методики музичного навчання та виховання.

Аналіз досліджень проблеми. Тематика досліджень емоцій щодо їх впливу на музичне сприйняття та пам'ять різна. Питанню ролі музики у формуванні пам'яті, автобіографічних та епізодичних спогадів присвячені роботи зарубіжних вчених: Т.Бакстера, Дж. Барона, Ф. Бернарда, Дж. Вагнера, А. Гальперна, Д. Дж. Левітіна, Г. Плателя, А. Текана, С. Шафера та ін.

Проблему емоційних значень та емоційних образів, їх залежність від установки при сприйнятті музики обговорювали Л. Короева та Г. Власова, розвиток емоційної чутливості на музику підкреслюється у працях Н. Ветлугіної, Л. Дмитрієвої, Д. Кабалевського, В. Петровського, В. Петрушина, Б. Теплова.

Питання збагачення музично-емоційного досвіду дітей дослідили Б. Асаф'єв, Т. Комарова, Є. Назайкінський, В. Петрушин, О. Радинова, Б. Теплов та ін. Науковці Т. Бабаджан, В. Бехтерева, А. Запорожець, В. Розумна, Б. Теплов та ін. визначають молодший шкільний вік як сприятливий для розвитку емоційної чутливості до творів музичного мистецтва, як такий, що відрізняється високою емоційною чуйністю, потребою в яскравих враженнях.

Мета статті – визначити значення емоцій для діяльності із запам'ятовування, збереження та відтворення музичного матеріалу.

Завдання статті: здійснити аналіз існуючих поглядів на місце і роль емоцій у здійсненні процесів запам'ятовування, збереження та відтворення музичної інформації; розробити методичні рекомендації актуалізації емоцій для підвищення рівня музичного запам'ятовування.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. До емоційних (від лат. *emoveo* – збуджувати, хвилювати) прийнято відносити широкий клас процесів внутрішньої регуляції діяльності, пов'язаний з рефлексамі, потребами та мотивами; що у формі безпосереднього тимчасового переживання (радість, печаль, страху тощо) відображає значущість діючих на суб'єкт об'єктів та ситуацій [4, с.55]. Свою регулятивну функцію стосовно психічної активності особистості емоції виконують через відповідні стани,

виражаються в органічних, рухових і секреторних змінах і належать до числа вроджених реакцій [4, с.55]. Емоціям притаманні наступні характеристики: **валентність** (тон емоцій, позитивні, або негативні), **інтенсивність** (сила емоцій), **стенічність** (що спонукають, або розслабляють) та **зміст**.

Для нашого дослідження вагомим є питання емоційного відгуку на музику. **Емоційний відгук** розуміється нами як динамічна емоційна реакція на поточні зміни в оточуючому середовищі, що визначається емоційною збудливістю особистості та відображається у швидких та неглибоких переключеннях в системах відносин до предметів та явищ навколишньої дійсності. Про емоційний відгук на музичний образ свідчать емоційно-оціночні висловлювання індивіда в ході аналізу твору, передача безпосереднього переживання під час прослуховування (мужня хода, страх, легкість, політ, скорбота і т.п.).

Значна область досліджень пам'яті спрямована на виявлення зв'язку функціонування пам'яті з емоціями, вплив емоційного стану людини на продуктивність її мнемічної діяльності. Так дослідниця Е.Носенко наголошує, що процеси, які лежать в основі емоційної регуляції різних видів діяльності, надають істотний вплив на ефективність самої діяльності, в тому числі і зміни в особливостях функціонування пам'яті обумовлені змінами емоційного стану [6, с.4].

Багато суперечностей викликає питання емоційного характеру вражень, що запам'ятовуються, питання про те, які події зберігаються в пам'яті краще – пов'язані з позитивними, чи з негативними емоційними переживаннями. Ця проблема не допускає однозначного рішення. Експериментально виявивши вплив різного роду та сили емоцій на пам'ять, П. Блонський дійшов наступних висновків: на більший термін запам'ятовуються події, що характеризуються значною емоційною збудливістю (що викликають сильні емоції), також на триваліший час запам'ятовуються неприємні події (що викликають негативного роду переживання). А отже, найкраще запам'ятовуються та довше пам'ятаються сильні емоційні враження, до того ж неприємні [1, с.43-44].

Навіть маючи різну валентність, на перший план виходить характеристика сили нервового реагування, «максимально добре запам'ятовується те, що викликало дуже сильне нервове збудження» [1, с.49]. Тобто, процес запам'ятовування прямо пропорційний силі емоційного підйому. Те ж припускає і науковець Е. Носенко, говорячи, що на процеси запам'ятовування впливає не стільки знак емоцій, скільки «їх глибина та міра проникнення в особистісні структури» [6, с.5]. У музичному досвіді молодшого школяра цілком очевидно, що немає будь-якої необхідності у досвіді негативних емоцій та станів, тож ми беремо таку характеристику як яскравість емоційного впливу, незалежно від його полярності (+, чи -).

Залежність емоцій та процесу пригадування (за П. Блонським) виявляється в наступному: складність пригадування викликає негативні переживання, навіть страх перед поразкою, а його легкість навпаки, призводить до відчуття радості, гордості та тріумфу [1, с.56]. Більше того, дослідник зауважив, що природа такого мнемічного процесу, як впізнання, схожа із почуттям та у своїй первинній основі почуттям і являється [1, с.55].

Вивчення взаємодії музичної пам'яті та емоцій спрямоване на виявлення характеру емоційних реакцій на музику, характеру емоцій, що відчуваються слухачами під час слухання музики для подальшого її запам'ятовування та компонентів музичної мови (засобів музичної виразності), що визначають виникнення тієї чи іншої емоційної реакції. Музика служить потужним сигналом для відтворення емоційних спогадів, а створення сильного зв'язку між емоціями та музикою в пам'яті полегшує пригадування одного (музичного фрагменту, чи емоційного моменту) у відповідь на звернення до іншого (К. Шерер, М. Зентнер) [9].

Емоційні реакції на музику зазвичай виражаються у формі фізіологічних реакцій та виразної поведінки [9]. Науковець Б. Любан-Плоцца музичне переживання розуміє як єдиний та комплексний процес, як сприйняття музики всім тілом, не залежно від того виконує він музику сам або слухає [5, с.55]. Фізичні та емоційні реакції людей при прослуховуванні музики досліджував й Х. Аллеш. Його музично-психологічні експерименти показали, що

сила емоційного прояву при слуханні музики до деякої міри може регулюватися волею [5, с.57].

Слухачі можуть ідентифікувати конкретні емоції з певними жанрами музики, також музика здатна викликати емпатію через виникнення емоцій, які, як передбачається, відчуває виконавець, чи композитор та являється широко використовуваним терапевтичним засобом. Але досить важко підібрати критерії для визначення величини емоційної збудливості на музику, тих чи інших емоційних характеристик (валентність, інтенсивність, стеничність чи зміст) через їх суб'єктивність та вибірковість вираження.

У дослідженнях, що визначають пряму залежність між емоціями, викликаними музикою, та її запам'ятовуванням можна виділити деякі особливості емоційного сприймання музичних творів:

- музичні твори, які викликають високе збудження і мають позитивну валентність запам'ятовуються краще, ніж незбудливі та емоційно нейтральні музичні твори;
- музичні твори, які були оцінені як дуже позитивні пізнавалися значно краще, ніж ті, що оцінювалися менш позитивно;
- викликавши сильні емоційні реакції в минулому, певні музичні твори здатні й у подальшому їх пригадуванні призводити до подібних виявів через вегетативну нервову систему;
- багаторазове прослуховування музичного твору поступово зменшує афективні вегетативні реакції, які зрештою можуть повністю зникнути (аж до стану байдужості): такий ефект повторення [5, с.58].

Розвиток емоційної чуйності на музику необхідно здійснювати з ранніх років на основі вікової активізації емоційної сфери дітей. Здатність сприймати та запам'ятовувати емоції в музиці розвивається з раннього дитинства, і значно покращується протягом усього розвитку. Якість сприйняття визначається не тільки умінням уважно слухати і емоційно реагувати на почуте, але і здатністю точно і швидко засвоювати звучну в даний момент музику, тобто музичною пам'яттю. Емоційна сфера молодших школярів має ряд особливостей:

- більшість психічних процесів та усі сфери життєдіяльності учнів початкової школи забарвлені емоціями;
- вияв емоційних переживань школярів характеризується відвертістю та безпосередністю;
- у поведінці дітей спостерігається значна емоційна нестійкість, що призводить до частой зміни настроїв, іноді до крайніх, полярних;
- для них характерна схильність до короточасних та бурхливих емоцій, легка чуйність на події, що відбуваються у житті;
- емоціогенними факторами для дітей молодшого шкільного віку являються гра та спілкування з однолітками, а також навчальна, пізнавальна діяльність;
- самі ж емоції (як власні, так і чужі) слабо усвідомлюються та розуміються (крім тих, що виникають в знайомих життєвих ситуаціях) школярами, дітям важко наділити емоційні переживання словесним виразом;
- у молодших школярів виникає здатність до емпатії, співпереживання, тому для сприймання стають доступніші трагічні, драматичні сцени, конфлікти [3].

Науковець Л. Дмитрієва приділяла увагу проблемі формування **емоційного ставлення** до музичного образу у молодших школярів [2]. Ми не можемо оминати методичні рекомендації, подані в її працях через тісний зв'язок з мнемічними процесами, здатність впливати на запам'ятовування, збереження та відтворення музичного матеріалу. Музика хвилює, радує, викликає інтерес, чинить сильний вплив на музичну пам'ять молодшого школяра. Радість і смуток, надія і розчарування, щастя і страждання – всю цю гаму людських почуттів передано в музиці.

Педагог повинен організувати роботу по розумінню, усвідомленню та осмисленню емоційних переживань при сприйманні творів мистецтва, створити всі умови для прояву емоційного відгуку учнів на музику. Насамперед це залежить від характеру творів, які

звучать на уроці, тому музичний педагог Л.Дмитрієва ставить раціональні вимоги до репертуару. Твори, що сприймаються та запам'ятовуються на уроках, повинні бути художньо цінними, образно-захоплюючий, близькими дітям за змістом, доступними за мовою і разом з тим повинні задовольняти потребу учнів у спілкуванні з прекрасним [2, с. 80].

Підготовка до емоційного сприйняття музики задля подальшого її запам'ятовування повинна здійснюватися різними методами і прийомами. Тож вже до вступного слова вчителя висуваються певні специфічні вимоги. Дуже важливо знайти яскраві образні порівняння та вирази, уривки віршів чи оповідань, які б сприяли створенню відповідного емоційного настрою, необхідного для успішного запам'ятовування почутих творів, викликали до них інтерес [2, с.81]. Так, створенню відповідного емоційного настрою при слуханні твору Е. Гріга «Навесні», сприятиме підібраний уривок з оповідання К. Ушинського «Бджілки на розповідці»: «Настала весна, сонце зігнало сніг з полів; у пожовклій торішній травичці з'явилися свіжі яскраво-зелені стеблинки; бруньки на деревах розгорнулися і випустили молоденьке листячко» [7, с.14].

Або ж вірш П. Короля «Навесні»:

«Навесні в гайок піду, першу квіточку знайду,
Біля квіточки помрію, разом з нею порадію,
І вона всміхнеться до могого серця» [8, с.10].

Емоційно налаштувати на запам'ятовування пісні Л. Дичко «Весна» допоможе вірш А. Костецького «Починається весна»:

«Знов починається весна, знов починаються дива...

То серед двору із-під снігу раптово визирне трава,
То раптом лагідні веснянки засіють щоки та носи,
Чи розщебечуться – ще зранку! – птахи на різні голоси!» [7, с.10].

Більш яскравим буде запам'ятовування музики пісні Г. Сасько «Весняний дощик» при попередній демонстрації однойменного вірша М. Стельмаха:

«Дощик теплий, дощик синій цілий день співав в долині.

І під цей весняний спів у долині луг зацвів.
В лузі повно квіточок і маленьких діточок» [8, с.8].

Запам'ятовування та подальше виконання пісні Ю. Михайленко «Грає веснонька» виявиться продуктивнішим після декламації вчителем вірша М. Бабки «Звеселився горобчик»:

«Звеселився горобчик: – Цвінь-цвірінь!
Ой яка хороша весняна теплінь!
Сипле ясне сонечко теплі промінці,
І спішать в таночок ніжки-стрибунці!» [8, с.11].

Прочитання уривку оповідання В. Сухомлинського «Шпак прилетів» буде доречним перед розучуванням пісні Н. Рубальської «У перші дні весни»: «Був тихий весняний ранок. Сонце ще не зійшло, а небо на сході вже рожеве. На голій кленовій гілці голосно заспівав шпак.

Він щойно прилетів із далекого краю. Знайшов свою шпаківню, сів біля неї й радісно сповістив: – Я прилетів! Настала весна!» [7, с.9].

Використання запропонованого вище ряду віршованих та прозових творів може емоційно налаштувати дітей на запам'ятовування наступного матеріалу для музикування та виконання в русі: українські народні пісні «Вийди, вийди, сонечко», «Ой прийшла весна», «Подоланочка», веснянки «Просо», «Огірочки», «Льон», «Мак», «Чижик», «Жайвір прилетів», «Кривий танець».

Оповідання М. Коцюбинського «Літній день» налаштує на якісне запам'ятовування пісні О. Лобової «Лине музика літа»: «Блакитне небо дихало на землю теплом. Половіли жита й вилискували на сонці. Червоніло ціле море колосків пшениці. Долиною повилась річечка, наче хто кинув нову стрічку на зелену траву. А за річкою, попід кучерявим зеленим лісом, вся гора вкрита розкішними килимами ярини. Гарячою зеленою барвою горить на

сонці ячмінь, широко стелиться килим ясно-зеленого віса...» [7, с.29].

Оповідання Б. Харчука «Ромашка» допоможе учням яскравіше відчутти настрої та характер музичного твору Г. Сасько «Метелики над квітами»: «Проклюнулась на леваді маленька ромашка. Навколо високі трави стоять. І всім їм до ромашки байдуже. Незатишно стало ромашці, й вона сумно похилила голову. Коли чує: хтось грає. Срібно так, солодко.

Ворухнувся на ромашчиному стеблі один листочок, другий. Розплющила ромашка очі – аж то бджілка кружляє. Її крильця бринять, і від того музика.

Радіє зелена земля. Радіє синє небо. Ромашка підвела голову і розквітла: біла, біла, ще й з крапелькою жовтогарячого сонця.

І від того, що ромашка розквітла, літо стало ще краще» [7, с.27].

Цінним в даних прикладах є те, що вже в самих віршах та оповіданнях містяться епітети-вираження різних (позитивних за валентністю) емоційних вражень.

Крім виразного слова для створення необхідного емоційного настрою педагог може також використовувати твори живопису. Так, наприклад:

– демонстрація репродукції картини Л. Куїнджі «Березовий гай» готує дітей до запам'ятовування музики пісні А. Філіпенка «Берізка»;

– споглядання картини І. Грабаря «Лютнева блакить» налаштовує на сприймання та запам'ятовування твору Р. Шумана «Зима»;

– показ картини Л. Жемчужникова «Кобзар на шляху» сприятиме запам'ятовуванню теми «Думи Кобзаря» з опери «Тарас Бульба» композитора М. Лисенка;

– схожа за тематикою картина К. Трутовського «Кобзар над Дніпром» допоможе краще зрозуміти задум твору Ю. Щуровського «Розповідь старого кобзаря»;

– демонстрація картини Й. Бокшая «Зима» зумовить яскравість подальшого запам'ятовування музики А. Вівальді «Зима» (фрагменту);

– споглядання картини О. Саврасова «Веселка» налаштує на емоційне запам'ятовування музики С. Прокоф'єва «Дощ і веселка»;

– перед вивченням пісні В. Гребенюка «Осінь», чи сприйманням твору П. Чайковського «Осінь пісня», влучним буде показ картини І. Левітана «Осінній день. Сокольники», що також здійснить потрібний емоційний вплив.

Дуже важливо, щоб діти запам'ятовували свої почуття, що були викликані під час запам'ятовування музики, для подальшого її безпосереднього відтворення (по пам'яті). Тож радимо маркувати своєрідними афективними мітками (у формі графічних об'єктів, спеціальних наліпок, абстракцій чи вільного художнього стилю (відомими лише дітям помітками)) свої відчуття в робочий зошит. Можна просто робити записи «веселий», «сумний», «сердитий», «наляканий», «байдужий» і т.д. Необхідно вчитися й промовляти настрої, образні характеристики музичних творів. Це ті «взулики на пам'ять», які допоможуть дітям запам'ятати, спогади про які у потрібний момент допоможуть відтворити музику. Доречним також вважаємо використання показу слайдових презентацій в Microsoft PowerPoint із зображенням різних емоційних станів дітей (усміхнених, похмурих, веселих та сумних), чи відео-матеріалів перед, або ж одночасно із сприйманням музики.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Дослідження генезису людських емоцій має істотне значення для розробки загальних проблем розвитку в загальній та музичній педагогіці; має важливе психолого-педагогічне значення, адже виховання підростаючого покоління передбачає не лише засвоєння певної системи знань, умінь та навичок, а й формування стійкого емоційного ставлення до навколишньої дійсності.

Сучасні наукові пошуки музичних психологів узгоджуються з іншою частиною літератури про підсилюючий ефект емоцій щодо запам'ятовування, збереження та відтворення музичного матеріалу. Емоційні переживання посилюють не тільки спогади для словесного, або образотворчого матеріалу, а й для музичних творів. Емоційна «забарвленість» образу є важливим фактором розвитку і підтримки інтересу до сприйняття творів музичного мистецтва, збереження отриманих знань в пам'яті та потреби в їх розширенні.

Для запам'ятовування музики особливо важливе значення має емоційне ставлення: запам'ятовується краще те, що викликає емоційний відгук, діє на дітей з певною емоційною забарвленістю. Саме емоційна активність дає дитині можливість реалізувати свої музичні здібності, стає засобом емоційного спілкування, важливою умовою розвитку музичної пам'яті молодшого школяра.

Джерела та література

1. Блонский П.П. Память и мышление / П.П. Блонский. СПб.: Питер, 2001. – 288 с.
2. Дмитриева Л. Г. Методика музыкального воспитания в школе / Л. Г. Дмитриева, Н. М. Черноиваненко. – 3-е изд. – М. : Академия, 2000. – 239 с.
3. Запорожец А. В. К вопросу о генезисе, функции и структуре эмоциональных процессов у ребенка // Психология развития / под ред. А. К. Болотовой, О. Н. Молчановой. – М.: ЧеРо, 2005. – С. 278-291.
4. Леонтьев А.Н. Потребности, мотивы и эмоции / А.Н. Леонтьев // Психология мотивации и эмоций : под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, М.В. Фаликман. – М.: АСТ: Астрель, 2009. – С. 47-66.
5. Любан-Плоцца Б. Музыка и психика / Б. Любан-Плоцца [и др.]. – К. : Издательский дом «АДЕФ-Украина», 2002. – 200 с.
6. Носенко Э. Л. Память и эмоциональное состояние : монография / Э. Л. Носенко, С. Н. Егорова; Днепропетровский гос. ун-т. – Д. : Вид-во ДДУ, 1996. – 145 с.
7. Пори року: оповідання, вірші, загадки, казки. – Х.: Біляєв В.Г. – 2006. – 64 с.
8. Чарівне яєчко: оповідання, вірші, загадки, казки. / Упорядник О. Д. Чередниченко – Х.: Белкар-книга, 2010. – 48 с.
9. Scherer K. R., Zentner M. R. (2001). «Emotional effects of music: production rules». Music and Emotion: Theory and Research: 361-387.

References

1. Blonskiy P.P. Pamyat i myshlenie / P.P. Blonskiy. SPb.: Piter, 2001. – 288 s.
2. Dmitrieva L. G. Metodika muzyikalnogo vospitaniya v shkole / L. G. Dmitrieva, N. M. Chernoiivanenko. – 3-e izd. – M. : Akademiya, 2000. – 239 s.
3. Zaporozhets A. V. K voprosu o genezise, funktsii i strukture emotsionalnykh protsessov u rebenka // Psihologiya razvitiya / pod red. A. K. Bolotovoy, O. N. Molchanovoy. – M.: CheRo, 2005. – S. 278-291.
4. Leontev A.N. Potrebnosti, motivyi i emotsii / A.N. Leontev // Psihologiya motivatsii i emotsiy : pod red. Yu.B. Gippenreyter, M.V. Falikman. – M.: AST: Astrel, 2009. – S. 47-66.
5. Lyuban-Plotsta B. Muzyika i psihika / B. Lyuban-Plotsta [i dr.]. – K. : Izdatelskiy dom «ADEF-Ukraina», 2002. – 200 s.
6. Nosenko E. L. Pamyat i emotsionalnoe sostoyanie : monografiya / E. L. Nosenko, S. N. Egorova; Dnepropetrovskiy gos. un-t. – D. : Vid-vo DDU, 1996. – 145 s.
7. Pory roku: opovidannia, virshi, zahadky, kazky. – X.: Biliajev V.H. – 2006. – 64 s.
8. Čarivne jaječko: opovidannia, virši, zahadky, kazky. / Uporiadnyk O. D. Čerednyčenko – X.: Belkar-knyha, 2010. – 48 s.
9. Scherer K. R., Zentner M. R. (2001). «Emotional effects of music: production rules». Music and Emotion: Theory and Research: 361-387.

Ірина Рожко. ЕМОЦІЇ В МУЗИКАЛЬНО-МНЕСТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ. В статье определено место и роль эмоций в осуществлении музыкальных мнемических процессов, исследовано влияние эмоций на функционирование музыкальной памяти младшего школьника. Автором конкретизировано содержание понятий эмоции, эмоциональный отклик на музыку; предложен ряд методов, сопровождающих эмоциональное запоминание музыки, обосновано их применение на уроках музыкального искусства.

Констатировано, что вопрос эмоционального развития детей является широко изучаемым, ему уделяется значительное внимание на уроках музыкального искусства в школе. Практическое значение исследования заключается в обобщении передового педагогического опыта по проблеме взаимодействия музыкальной памяти с эмоциями и продиктовано необходимостью обновления методики музыкального обучения и воспитания.

Установлено, что развитие эмоциональной отзывчивости на музыку необходимо осуществлять с ранних лет на основе возрастной активизации эмоциональной сферы детей. Ведь способность воспринимать и запоминать эмоции в музыке развивается с раннего детства, и значительно улучшается в течение всего развития. Выявлено, что научные исследования музыкальных психологов согласуются с остальной частью литературы об усиливающем эффекте эмоций на запоминание, сохранение и воспроизведение музыкального материала.

Ключевые слова: эмоции, эмоциональные реакции, музыкальная память, музыкально-мнемическая деятельность, эмоциональный отклик на музыку.

Irina Rozhko. EMOTIONS IN MUSICAL MNEMONIC ACTIVITY OF YOUNGER SCHOOLCHILDREN.

In this article the place and role of emotions in the implementation of musical mnemonic processes was defined, the influence of emotions on the functioning of the musical memory of the younger schoolchildren was investigated. The author had concretized the content of the concepts of emotion, emotional response to music; had suggested a methods of the emotional memorization of music, had justified their using on lessons of musical art.

It was stated that the issue of emotional development of children is widely studied; considerable attention is paid on the lessons of musical art. The practical importance of the research is consisted in generalizing of the advanced pedagogical experience on the problem of interaction of musical memory with emotions and is dictated by the need to update the methods of musical education and upbringing.

It was established that the development of emotional responsiveness to music is necessary to carry out from an early age on the basis of the age-related activation of the emotional sphere of children. Because, the ability to perceive and to remember emotions in music develops from early childhood and significantly improves throughout development. It was revealed that the scientific researches of musical psychologists are consistent with the rest literature about the amplifying effect of emotions on the memorization, preservation and reproduction of musical material.

Key words: *emotion, emotional reactions, musical memory, musical mnemonic activity, emotional responses to music.*

Стаття надійшла до редколегії 06.06.2017 р.

УДК 53(091) + 378.14.014.13

Варфоломій Савчук

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Дніпро)

ІСТОРІЯ ФІЗИКИ І ЇЇ МОЖЛИВОСТІ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИКИ

Висвітлюються теоретичні аспекти викладання окремого курсу історико-фізичного спрямування в контексті розвитку концептуальних ідей і методології фізики. Визначено базовий комплекс функцій, притаманних історії фізики як інтегрованого предмету. Розглянуті можливості історико-фізичного курсу, які надає реалізація виділеного комплексу функцій. Зроблено висновок про повноту реалізації можливостей історії фізики в процесі підготовки висококваліфікованого фізика-педагога на засадах викладання виокремленого історико-фізичного курсу.

Ключові слова: *педагогічна освіта, історико-фізичний курс, функціональна комплексність, можливості, шляхи реалізації, професійна компетентність.*

Постановка проблеми. Проблема підготовки кваліфікованих викладачів навчальних предметів для середньої загальноосвітньої школи була і є актуальною на будь-якому етапі розвитку держави і суспільства в цілому. Ця проблема є стратегічною, а от наповнення та втілення навчального плану відповідної педагогічної освіти змінювалися і змінюються залежно від контексту тих перетворень, які відбуваються у суспільстві та породжені зміною концептуальних засад педагогічної освіти, стрімким розвитком різноманітних наук, їх пізнавальним і компетентнісним наповненням.

Зазначене стосується і напряму підготовки вчителів з фізики та астрономії. Одним з компонентів навчального плану студентів фізико-математичних факультетів педагогічних ВНЗ є курс історико-фізичного спрямування. У вищих навчальних закладах, в тому числі й педагогічних, існують два основних підходи до викладання курсу «Загальна фізика» історико-методологічний та дедуктивно-аксіоматичний. У сучасній практиці навчального процесу з підготовки вчителів фізики фактично використовуються принципи другого підходу, який забезпечує високий науковий рівень подання навчального матеріалу. Однак, як зазначав у свій час професор В. О. Фабрикант (відомий вчений-фізик і педагог) «в підручниках, як правило ретельно витрують сліди того реального шляху, яким йшла наука для отримання відповідних результатів. Тим самим в учнів складається невірне уявлення про науковий метод. Ми їх, по суті, знайомимо з методом викладення наукових результатів, а не з методом їх отримання» [14].

Спроби поєднання, суміщення принципу історизму з логіко-математичною концепцією викладу курсу «Загальна фізика» частіше за все призводять або до його еkleктичності, певної незавершеності логіки викладання, або вимагають досить значного збільшення